

ELS NORANTA ANYS DE JORDI CARBONELL

MARIA PAREDES BAULIDA
Institut Menorquí d'Estudis
mariaparedes@telefonica.net

El dia 23 d'abril del 2014, el mateix dia del seu sant, Jordi Carbonell de Ballester complia noranta anys. Moltes són les persones i institucions que l'han homenatjat enguany per aquest motiu, tot recordant les fites d'una trajectòria vital que, sens dubte, està essent fonamental en la història de la nostra cultura i del nostre esdevenidor com a país.

Tot i ser aparentment aliè a l'aniversari, el primer guardó que se li concedí, el Premi Dignitat 2013 (15-I-2014) —compartit amb el músic Josep Soler Sardà i amb les germanes de Salvador Puig Antich—, esdevingué un primer reconeixement a la seva tasca científica en els àmbits de la filologia i de la història de la llengua catalana i un premi a la seva constant i exemplar actitud cívica en la defensa dels drets nacionals. Després, la revista *Serra d'Or* (núm. 651, març del 2014) li oferí un dossier intitulat «Jordi Carbonell, noranta anys» (ps. 20-32) format per tres articles: el primer, degut a Maria Paredes, sobre les aportacions de Jordi Carbonell a l'estudi de la llengua i la literatura catalanes; el segon, d'Àlex Broch, sobre el seu vessant com a assagista i crític teatral i el tercer, de Josep-Lluís Carod-Rovira, sobre «l'home nacional», un testimoni personal i ple d'emoció sobre el tarannà personal de Jordi Carbonell (i d'Hortènsia Curell, companya excepcional) i sobre els episodis més notoris de la seva lluita i del seu compromís amb el país.

Diversos mitjans es feren ressò del doble homenatge que se li va retre a La Seca - Espai Brossa (dies 2 i 3-IV-2014) amb motiu de l'estrena de *Lucrècia*, de Joan Ramis i Ramis, la tragèdia neoclàssica catalana que ell va redescobrir durant els anys seixanta. Durant l'acte del dia 2, a la sala Palau i Fabre, davant la seva família, amics i representants de diverses institucions, alguns parlaments tractaren sobre les aportacions de Jordi Carbonell a la crítica teatral i a l'estudi del teatre català del XVIII: després una breu presentació d'Hermann Bonnin, Àlex Broch resseguí tot el camí de la recerca que dugué Carbonell des del fons Rull a les biblioteques menorquines, on descobrí els manuscrits originals de Joan Ramis; Maria Paredes se centrà en els seus estudis sobre la tragèdia neoclàssica i en el tema i la finalitat de *Lucrècia*, i Sergi Marí, director de l'obra, parlà de la primera posada en escena per al gran públic d'aquesta obra, escrita en català el 1769, en una Menorca sota la dominació britànica, fora del domini castellanitzant dels Borbons. L'acte finalitzà amb la representació, molt aplaudida, d'un fragment de

l'obra, un dels diàlegs cabdals entre Tarquino i Lucrècia, que fou brillantment comentat per Jordi Carbonell, el qual lloà la direcció en la dramaturgia de Sergi Marí i l'especial aportació dels actors per haver aconseguit fer vibrar el públic del segle XXI a través d'un recitat lleuger, gens amanerat, dels versos alexandrins tant propis del teatre culte dels segles XVII i XVIII. Jordi Carbonell estigué també convidat a la primera representació completa de l'obra, el dia 3, a la Sala Leopoldo Fregoli (excel·lent la direcció de Sergi Marí i la interpretació de Queralt Albinyana, Josep Mercadal, Xavier Núñez, Enka Alonso, Blai Llopis i Àlvar Triay). En una entrevista posterior (Sílvia Marimon, *Ara*, 3-IV-2014), Jordi Carbonell recordava el drama de la romana Lucrècia, esposa fidel de Col·latino, violada per Sext, fill del tirà Tarquino, i la transcendència col·lectiva d'aquest acte: una revolta que acabà amb la tirania i donà pas a la república. Recordava també una de les frases del primer acte: «Vida sens llibertat no és vida, sí que és mort», que ell acostumava a recitar en ple franquisme. En una segona entrevista (Griselda Oliver, *Núvol*, 18-IV-2014) aclaria que darrere aquestes paraules s'amaga un clam de llibertat que prové dels ideals de la Revolució francesa, i que és també un clam contra la tirania.

Finalment, l'Institut d'Estudis Catalans li va retre homenatge (10-VI-2014) en un acte d'especial significació, ja que Jordi Carbonell està unit a la institució de fa molts anys: havia treballat l'any 1946 a la Secretaria General de l'IEC —llavors ubicada a Gran Via 600— primer com a secretari redactor, quan Ramon Aramon era Secretari General, després com a Secretari adjunt (1984-1989) i com a membre de la Secció Filològica. Isidor Marí va recordar-ne els inicis: «Des d'aquest petit reducte clandestí es va encendre i escampar la flama de la resistència cultural del primer franquisme. Una flama que Jordi Carbonell va promoure i alimentar amb entusiasme incansable des d'aquell moment i fins al dia d'avui.» Tots els membres de l'IEC assistents a l'acte, dirigit pel president Joan Domènec Ros, van homenajar-lo, a més, amb la presentació del llibre *L'obra de Joan Roís de Corella* (FERRANDO (2014) que aplega els seus estudis sobre l'autor valencià; Jordi Carbonell el va dedicar a la memòria de Ramon Aramon, el qual —segons va dir— li ensenyà a sentir el País Valencià com a part de la seva pàtria.

Aquests són alguns dels homenatges que se sumen a molts altres que ha rebut Jordi Carbonell al llarg de la seva vida, en reconeixement de la vàlua de les seves recerques en l'àmbit de la llengua i la literatura catalanes, de la seva tasca com a assagista i crític teatral, de la docència, tots aquests, aspectes indistriables de l'afany de servei a un país que sempre ha volgut normal, i que han estat congruents amb la seva actitud de ciutadà i home d'acció. Recordem que, a Prada de Conflent, la Universitat Catalana d'Estiu li va retre homenatge el 19 d'agost de 1989; a Menorca, el 8 de novembre de 1991, «Homenatge a Jordi Carbonell» a l'Ateneu de Maó; la Universitat de Càller li oferí la *Miscellanea in onore del Prof. Jordi Carbonell* (4 vols., 1992), i l'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes, l'Institut Menorquí d'Estudis i les Publicacions de l'Abadia de Montserrat la *Miscel·lània Jordi Carbonell* (5 vols., 1991-1993). I, com no podia

ser d'altra manera, ha estat premiat amb els màxims guardons que atorguen les nostres institucions, entre els quals la Creu de Sant Jordi (1984) i la Medalla d'Or de la Generalitat de Catalunya (2002), i també la Taula d'Or, la més gran distinció que atorga el Consell Insular de Menorca (2010).

Però, a tots aquests reconeixements institucionals, cal afegir-n'hi molts d'altres d'individuals, ja que Jordi Carbonell no s'ha limitat a obrir nous camins que han canviat la nostra percepció sobre determinades etapes de la nostra història cultural i literària, sinó que, com a bon mestre, ha marcat la pauta, amb una gran generositat, a tots aquells que volguessin, a través de la recerca i l'edició de textos, seguir-los.

BIBLIOGRAFIA

FERRANDO (2014): Antoni Ferrando (ed.), *L'obra de Joan Roís de Corella*, Universitat de Santa Barbara, IVITRA, IEC.